

SYLABUS

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 1.10.2022-30.09.2024

Rok akademicki 2022/2023

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Źródła kultury europejskiej (wykład monograficzny „2”)
Kod przedmiotu*	
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Instytut Filozofii
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Filozofii
Kierunek studiów	Filozofia
Poziom studiów	Studia II stopnia
Profil	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	Rok I, semestr II
Rodzaj przedmiotu	Podstawowy
Język wykładowy	Polski
Koordinator	Dr Marcin Subczak
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	Dr Marcin Subczak

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykt.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
2.	15								1

1.2. Sposób realizacji zajęć zajęcia w formie tradycyjnej zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość**1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)**

Zaliczenie z oceną

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

STUDENT POWINIEN DYSPONOWAĆ OGÓLNA WIEDZĄ HISTORYCZNĄ I WIEDZĄ O KULTURZE A TAKŻE PREZENTOWAĆ UMIEJĘTNOŚĆ PRACY Z TEKSTEM LITERACKIM I NAUKOWYM. PONADTO STUDENT POWINIEN POSIADAĆ SZCZEGÓLOWĄ WIEDZĘ Z ZAKRESU HISTORII FILOZOFII ORAZ UMIEJĘTNOŚĆ ROZUMIENIA I DEFINIOWANIA PODSTAWOWYCH POJĘĆ FILOZOFICZNYCH. STUDENT POWINIEN RÓWNIEŻ ROZPOZNAWAĆ

GŁÓWNE KIERUNKI I NURTY FILOZOFII, IDENTYFIKOWAĆ CHARAKTERYSTYCZNE POSTACI I SYSTEMY FILOZOFICZNE.

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C ₁	Zaznajomienie z podstawową wiedzą dotyczącą kultury w aspekcie jej genezy i rozwoju
C ₂	Wskazanie źródeł kultury europejskiej oraz świadomość ich znaczenia i wpływu
C ₃	Zdefiniowanie wybranych toposów kultury europejskiej oraz umiejętność zidentyfikowania kontekstu ich pochodzenia

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
EK_o1	ABSOLWENT ZNA I ROZUMIE W POGŁĘBIONYM STOPNIU FILOZOFICZNE PODSTAWY KULTURY, ZALEŻNOŚCI MIĘDZY KSZTAŁTOWANIEM SIĘ IDEI FILOZOFICZNYCH A ZMIANAMI W KULTURZE I SPOŁECZEŃSTWIE	K_Wo2
EK_o2	ABSOLWENT POTRAFI PRECYZYJNIE FORMUŁOWAĆ W MOWIE I NA PIŚMIE ZŁOŻONE PROBLEMY FILOZOFICZNE, STAWIAĆ TEZY, PISAĆ OPRACOWANIA MONOGRAFICZNE NA PODSTAWIE SAMODZIELNIE DOBRANEJ LITERATURY, STOSUJĄC ORYGINALNE PODEJŚCIA I UWZGLĘDNIAJĄC NOWE OSIĄGNIĘCIA W ZAKRESIE FILOZOFII; WYSZUKIWAĆ, ANALIZOWAĆ, OCENIAĆ SELEKCYJNOWAĆ I INTEGROWAĆ INFORMACJE, SAMODZIELNIE INTERPRETOWAĆ TEKST FILOZOFICZNY, KOMENTOWAĆ I KONFRONTOWAĆ TEZY POCHODZĄCE Z RÓŻNYCH TEKSTÓW; DOBIERAĆ ODPOWIEDNIE METODY I NARZĘDZIA W TYM ZAAWANSOWANE TECHNIKI INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE; WYKRYWAĆ ZALEŻNOŚCI MIĘDZY IDEAMI FILOZOFICZNYMI A PROCESAMI SPOŁECZNYMI I KULTURALNYMI	K_Uo1
EK_o3	ABSOLWENT JEST GOTÓW DO UCZESTNICZENIA W ŻYCIU SPOŁECZNYM I KULTURALNYM, ZAINTERESOWANIA NOWATORSKIMI KONCEPCJAMI FILOZOFICZNYMI W POWIĄZANIU Z INNYMI OBSZARAMI ŻYCIA KULTURALNEGO I SPOŁECZNEGO; MYŚLENIA I DZIAŁANIA W SPOSÓB PRZEDSIĘBIORCZY	K_Ko2

3.3 Treści programowe

Treści merytoryczne:

1. Kultura w aspekcie diachronicznym – jej geneza, kształt i rozwój. (1 godz.)

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

Determinanty tożsamości kulturowej i określenie jej istoty; motywy samookreślenia – kryzys i konfrontacja. Europa jako „koncepcja” polityczna, ideologiczna, kulturowa, kontynentalna (geograficzna) oraz jako sposób myślenia – jej statyczność i dynamika.

Kulturowo-cywilizacyjne zapośredniczenia: problem centrów i peryferyjności; ewolucja i adaptacja źródeł kultury. Historia kultury jako geneza, formacja i historia znaczeń – „paradygmatów semantycznych”.

Zróznicowanie kultur i ich dynamika. Pojęcie „kręgu kulturowego”: rdzeń aksjologiczny, kultury i subkultury; wartości autonomiczne, zinterpretowane i realizowane. Abstrakcyjno-symboliczne uniwersum kultury (idee, pojęcia, znaki, symbole). Mechanizm przechwytywania symboli. *Homogeniczne, homeostatyczne i heterogeniczne systemy kultury w aspekcie ich ekspansji.*

2: Kultury „pre-antyczne” (archaiczne) i ich znaczenie. (2 godz.)

Chiny i podstawowe wyznaczniki cywilizacyjne: pismo, literatura, etykieta. Wierzenia (dualizm światów i boskie namaszczenie władcy).

Indie: nauka indyjska i literatura sanskrycka.

Mezopotamia – Sumerowie i wynalezienie pisma klinowego; państwa-miasta; epos o Gilgameszu; utwory mitologiczne: Enuma elisz – poemat o stworzeniu. Babilonia (miasto-państwo): religia (bogowie wypowiadają się przez znaki); prawo babilońskie – Kodeks Hammurabiego i jego wpływ na Stary Testament.

Egipt: Ateny i Jerozolima odwołują się do Egiptu; egipski mit o narodzinach boga-króla jako syna Bożego; egipskie przejście od politeizmu do monoteizmu.

Teza F.M. Cornforda: teogonia Hezjoda jako „brakujące ogniwo” między babilońskimi i hetyckimi mitami a kosmologią Anaksymandra.

3: Mit i grecka religijność . (2 godz.)

Mit jako forma międzypokoleniowej łączności. Mythos, mytheuo/mytheomai – mówić, opowiadać – opowieść, opowiadanie, mowa, słowo. Mythologeîn u Platona. Mity: kosmogoniczne, teogoniczne, opowieści o czynach bogów, mity heroiczne.

Religijność grecka jako sformalizowana obrzędowość, idee, koncepcje, wierzenia i zasady moralne.

Religia: brak objawienia, dogmatów, kasty kapłanów, świętej księgi, mythoi jako nośniki tradycji religijnej, bogowie jako moce i jako część świata (kult świata); jedność tego, co naturalne i „nadanaturalne”; religia państwowa i polityczna – przenikająca całe życie społeczne.

Bogowie olimpijscy; misteria : eleuzyńskie, dionizyjskie i prywatne – orfickie.

4: Literatura i sztuka grecka i początki refleksji nad człowiekiem. (2 godz.)

Okres archaiczny: epika (Homer i Hezjod) – ideał bohatera, ideał rolnika. Liryka ideału indywidualizmu (Archiloch, Alkajos, Anakreont, Safona, Teognis, Simonides, Pindar). Bajki Ezopa. Pisanie historii: Herodot i Tukidydes. Tragedia grecka: Ajschylos, Sofokles, Eurypides.

Trzy najwyższe wartości (prawda, dobro, piękno); trzy rodzaje czynności i trybów życia (teoria, działanie, twórczość).

Estetyka starożytna: teoria harmonii, miary i proporcji; teorie piękna (matematyczna, subiektywistyczna, funkcjonalistyczna); teorie przeżyć estetycznych.

Mimesis, katharsis.

Architektura, rzeźba, malarstwo, taniec, muzyka i fenomen greckiej tragedii.

5: Nauka antyczna – nowy sposób traktowania wiedzy. (2 godz.)

Wschodnie zapożyczenia: umiejętność prowadzenia rachunków, nawigacja, leczenie, astronomia, arytmetyka, geometria i ich praktyczne zastosowanie. Grecka „rewolucja naukowa” i nadanie im wymiaru spekulatywnego, teoretycznego.

Nowe – „naukowe” podejście Greków, czyli synteza racjonalizmu i religii: 1. Świat to kompatybilny z umysłem kosmos, 2. Kosmos to wyraz wszechobecnej inteligencji, 3. Wieczny porządek wykracza poza doczesną manifestację – widzialny świat ma ukryte znaczenie (racjonalne i mistyczne), 4. Poznanie ukrytej struktury świata zaspokaja potrzeby duszy.

Druga tendencja intelektualna: 1. Prawdziwa wiedza dostępna dzięki rozumowi i empirycznej obserwacji, 2. Jedyna prawda jest w świecie ludzkiego doświadczenia, 3. Przyczyny zjawisk są bezosobowe i fizyczne, 4. Teoria weryfikowana empirycznie, 5. Żaden system nie jest ostateczny, wiedza ludzka jest zawodna i względna, krytycyzm.

6: Antyczne koncepcje społeczno-polityczne i starożytna tradycja *paidei*. (2 godz.)

Teorie ustrojów politycznych. Demokracja ateńska i ideał obywatelski. Polis – nowa przestrzeń społeczna. Medyczne antecedenecje koncepcji politycznych. Podstawowe wolności i prawa człowieka – ideał wolnego obywatela. Prawa i obowiązku obywatela. Agora – środowisko życia publicznego. Słowo-dialog-perswazja; rola pisma. Sposoby uczestnictwa w życiu społecznym. *Zoon politikon* – racje i konsekwencje.

Sofiści i problem nauczania arete. Kalokagathia. Paideia jako metoda dojścia do pełni i doskonałości człowieczeństwa. Filozofia człowieka i etyka u podstaw wychowania. Różne modele wychowawcze: arete heroiczna, obyczajowa, prawnicza, polityczna, indywidualna, obywatelska, ludzi szlachetnych, ubóstwiona, jako piękno moralne, jako zdrowie duszy, zdemokratyzowana.

7: Rzym okresu republiki oraz cesarstwa. (2 godz.)

Prawo rzymskie i sądy – podstawowe wartości i wolności obywatelskie (żyć godnie, nie szkodzić drugiemu, dać każdemu, co mu się należy). Organizacja sądów, wojska i miast. Ekspansja polityczna, militarna, architektoniczna. Medycyna i poszerzenie katalogu siedmiu sztuk wyzwolonych. Mitologia, religia, igrzyska, teatr i sport. Alfabet łaciński i literatura rzymska, historia, retoryka. Metafora akweduktu – transmisja dziedzictwa kulturowego antyku.

8: Tradycja judeochrześcijańska i dziedzictwo Biblii. Zmiana obrazu świata oraz nowa moralność. (2 godz.)

Religia jako protoforma kultury. Kultura żydowska a judaizm, cywilizacja zachodu a chrześcijaństwo, cywilizacja arabska a islam. Religie „Księgi”.

Monoteizm; Objawienie; transcendencja Boga i Trójca Święta; dogmatyka; nauczanie i wiara; nurty platońsko-augustyńskie i arystotelesowsko-tomistyczne w filozofii i teologii chrześcijańskiej.

Problem „początku” – creatio ex nihilo; czas linearny i koniec dziejów; osoba; wiara i rozum; kreacjonizm; sacrum i profanum; natura jako odzwierciedlenie prawdziwej rzeczywistości.

Bóg osobowy i transcendentny (relacja ojcowska, synowska i braterska); Dekalog – powinności wobec Boga, siebie i drugiego; nowa relacja i nowy fundament etyczny: miłość bliźniego (agape) i miłosierdzie. Odkupienie; zbawienie; eschatologia: niebo (nagroda), czyściec, piekło (kara) i ich antyczne antecedenecje. Bóg jako dawca życia; Opatrzność. Życie ludzkie jako pielgrzymka. Śmierć jako przejście do nowego życia.

3.4 Metody dydaktyczne

Wykład:

- wykład problemowy ze wskazaniem kwestii do omówienia i zagadnień do rozwiązania
- wykład z prezentacją multimedialną (slajdy zawierają ważniejsze i obszerniejsze cytaty z wybranych dzieł filozoficznych, co umożliwi ich wspólną analizę, a także prezentują dzieła sztuki inspirowane tematyką filozoficzną).

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw., ...)
EK_01	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ. ESEJ.	WYKŁAD
EK_02	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ. ESEJ.	WYKŁAD
EK_03	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ. ESEJ.	WYKŁAD

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

WARUNKIEM ZALICZENIA PRZEDMIOTU JEST OBECNOŚĆ STUDENTA W TRAKCIE ZAJĘĆ.
KRYTERIUM OCENY STANOWI POZIOM MERYTORYCZNEGO PRZYGOTOWANIA STUDENTA, WERYFIKOWANY W
TRAKCIE DYSKUSJI PROBLEMOWEJ. DRUGIM KRYTERIUM OCENY JEST PRZYGOTOWANIE ESEJU DOTYCZĄCEGO
PROBLEMATYKI OMAWIANEJ W TRAKCIE WYKŁADÓW.

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzinna zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	15
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	5
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	5
SUMA GODZIN	25
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	1

** Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy
studenta.*

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	Nie przewidziano
zasady i formy odbywania praktyk	Nie przewidziano

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

Camus A., *Mit Syzyfa, w: tenże, Mit Syzyfa i inne eseje*, przeł. J. Guze, Muza, Warszawa 1999

Guthrie W.K.C., *Filozofowie greccy od Talesa do Arystotelesa*, przeł. A. Pawelec, Znak, Kraków 1996

Huntington S., *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*, przeł. H. Jankowska, Muza SA, Warszawa 2007

Jaeger W., *Paideia. Formowanie człowieka greckiego*, przeł. M. Plezia, H. Bednarek, Fundacja Aletheia, Warszawa 2001

Kowalski K., *O istocie dziedzictwa europejskiego – rozważania*, Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków 2013, s. 79-112

Krasnodębski M., *Zarys dziejów ateńskiej historii wychowania. Paideia od Sokratesa do Zenona*, Difin, Warszawa 2011

Kubiak Z., *Literatura Greków i Rzymian*, Świat Książki, Warszawa 1999

Lengauer W., *Religijność starożytnych Greków*, PWN, Warszawa 1994

Pott H.-G., *Krótką historia kultury europejskiej*, przeł. J. Dąbrowski, ATUT, Wrocław 2007

Rietbergen P., *Europa. Dzieje kultury*, przeł. R. Bartołd, Książka i Wiedza, Warszawa 2001

Snell B., *Odkrycie ducha. Studia o greckich korzeniach europejskiego myślenia*, przeł. A. Onysymow, Fundacja Aletheia, Warszawa 2009

Stabryła S., *Historia kultury europejskiej, 1. Starożytność*, WAM, Kraków 2012

Vernant J.-P., *Mit i religia w Grecji starożytnej*, przeł. K. Środa, Aletheia, Warszawa 1998

Zachariasz A.L., *Filozofia. Jej istota i funkcje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2002

Literatura uzupełniająca:

Boardman J., *Sztuka grecka*, tłum. M. Burdajewicz, VIA, Toruń 1999

Flis A., *Chrześcijaństwo i Europa. Studia z dziejów cywilizacji Zachodu*, Nomos, Kraków 2001

Krawczyk R., *Podstawy cywilizacji europejskiej*, WSHiP im. R. Łazarskiego w Warszawie, Warszawa 2004

Kuncewicz P., *Antyk zmęczonej Europy*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1982

- Kupis B., *Historia religii w starożytnej Grecji*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1989
- Lakoff G., Johnson M., *Metafory w naszym życiu*, przeł. T. P. Krzeszowski, Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2010
- Lurker M., *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, tłum. K. Romaniuk, Pallottinum, Poznań 1989
- Lurker M., *Przesłanie symboli w mitach, kulturach i religiach*, przeł. R. Wojnakowski, Znak, Kraków 1994
- Ong W. L., *Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii*, przeł. J. Japola, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1992
- Otto R., *Mistyka Wschodu i Zachodu. Analogie i różnice wyjaśniające jej istotę*, przeł. T. Duliński, Wydawnictwo KR, Warszawa 2000
- Świderkówna A., *Bogowie zeszli z Olimpu. Bóstwo i mit w greckiej literaturze świata hellenistycznego*, PWN, Warszawa 2008
- Tarnas R., *Dzieje umysłowości zachodniej. Idee, które ukształtowały nasz światopogląd*, przeł. M. Filipczuk, J. Ruszkowski, Zysk i S-ka, Poznań 2002
- Tatarkiewicz W., *Dzieje sześciu pojęć*, PWN, Warszawa 2005
- Tatarkiewicz W., *Historia estetyki*, t.1: *Estetyka starożytna*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962
- Vernant J.-P., *Źródła myśli greckiej*, przeł. J. Szacki, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 1996
- Vernant J.-P., (red.), *Człowiek Grecji*, przeł. P. Bravo, Ł. Niesiołowski-Spano, Świat Książki, Warszawa 2000
- Zieliński T., *Religia hellenizmu. Religia starożytnej Grecji*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej